

3. Карасик В.И. Категориальные признаки в значении слова. – М.: Изд-во Моск.обл.пед.ин-та, 1988. – 108 с.
4. Паславская А.И. Эксплицитное и имплицитное отрицание в совр.немецком языке: Автореф. Дис. ...канд. филол.наук. – Львов, 1990. – 16 с.
5. Синельников В.С. Синтагматически ограниченное существительное-заместитель *one* в современном английском языке: Автореф.дис. ...канд.филол.наук. – М., 1969. – 22 с.
6. Стенбергер И.В. Лексическая семантика английского глагола: Учебн.пособие к спецкурсу. – М.: Изд-во Моск.гос.ун-та, 1984. – 120 с.
7. Collier Cristopher. James Lincoln Collier. Decision in Philadelphia. New York: Random House, 1986. – 271 p.
8. Hailey Arthur. Overload. – New York, 1986. – 500 p.
9. Shaw Irwing. Evening in Byzantium. Great Britain, 1976. – 284 p.
10. Webster's Desk Dictionary of the English Language. – New York: Portland House, 1990. – 1078 p.

Summary

The present article touches upon the problem of explication of the category of evaluation by means of the verbs in the structure of discourse. The category of evaluation in the plan of expression can be distinguished as implicit and explicit. The verbs of "evaluation" are differentiated in the following way: 1) verbs of indication, 2) verbs of representation, 3) link verbs, 4) modal verbs. The verbs of representation, which possess a distinctive seme "evaluation" are the most characteristic, as they always explicate the category of evaluation. The other verbs can express "the evaluation" contextually.

УДК 811. 111'38

ДО ПРОБЛЕМИ ВЖИВАННЯ ТИПОВИХ КОНСТРУКЦІЙ РОЗМОВНОГО СИНТАКСИСУ У РІЗНИХ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ СТИЛЯХ

Почепецька Т.

ДВНЗ „Ужгородський національний університет”

Постановка проблеми та її визначення. Особливістю розвитку функціональних стилів у нашому сторіччі є їх наближення до природного мовлення. Це явище обумовлено загальними законами розвитку мови, а саме, законом необхідності збереження у мові стану комунікативної придатності.¹

Згідно загальної точки зору спонтанне мовлення у природних умовах його утворення і його відтворення у художніх текстах шляхом репродукції не є тотожним.

Н.Ю.Шведова³ виділяє два ступені вживання розмовних синтаксичних конструкцій у письмовій літературній мові. На першому ступені розмовна конструкція зберігає свою специфічну розмовну забарвленість і сприймається як зовнішній чужорідний елемент по відношенню до письмового тексту. Елементи, що знаходяться на першій ступені, поодинокі. На другій ступені конструкції, зберігаючи своє розмовне забарвлення, є елементами системи таких засобів письмової мови, що надають їй невимушеність і направлені на установлення контакту з читачем. Елементи, що знаходяться на другому ступені, регулярно повторюються.

Найбільш повно, на нашу думку, це питання розроблено Т.М.Акімовою.⁴ Вона виділяє наступні ступені вживання "усних конструкцій" у письмовій літературній мові в залежності від жанрово-стилістичної сфери їх функціонування.

Перший ступінь — це вживання розмовних конструкцій у мові персонажів у художніх творах. При цьому структура даних конструкцій не змінюється. З точки зору синтаксичної організації вони співпадають з відповідними конструкціями розмовного синтаксису, і як і при будь-якій імітації є стилістично маркованими.

Другий ступінь — вживання даних конструкцій у мові автора, художній та публіцистичній. На цьому етапі змінюється стилістична тональність і структура набуває експресивного забарвлення.

Третій отупінь — поширення "усних конструкцій" у науковому та науково-популярному жанрі, та деяких жанрах публіцистики. На цьому етапі відбувається деяка нейтралізація їх експресивного забарвлення.

Актуальність. Серед різноманітних аспектів мовлення, питання синтаксису займають чільне місце. Якщо вимова та лексичні особливості мовлення, попри всю їх важливість, є скоріше факультативними ніж обов'язковими елементами, то синтаксична природа мовлення складає її суть. Синтаксис є тією сферою мови, у якій найбільш повно проявляються диференційні формальні засоби її стилістичних підсистем.²

Тенденція наближення різних функціональних стилів до мовлення тісно пов'язана з питанням вживання специфічних складових розмовного синтаксису у письмовій літературній мові. Єдиної точки зору щодо того, чи можуть елементи розмовного синтаксису перейти у письмову літературну мову і у якому вигляді, серед мовознавців ще не існує.

Дана стаття має на **меті** розглянути питання вживання типових конструкцій розмовного синтаксису у писемній літературній мові.

Завдання полягає у дослідженні трансформації усічених структур речення, а саме еліпса та незакінченого висловлювання, їх стильову адаптацію і функціональне навантаження у художній прозі, у газетно-публіцистичному та науково-популярному жанрах. За основу нами взяті три ступені входження конструкцій розмовного синтаксису у письмову літературну мову Г.М. Акімової.

Матеріалом для дослідження слугували художні, публіцистичні та наукові тексти англійською мовою.

Виклад основного матеріалу і отримані висновки.

На першому ступені, у художньому діалозі, таке усічення синтаксичної структури речення як еліпс, є стилістичним прийомом імітації мовлення. З одного боку він направлений на створення ефекту присутності, ефекту реальної ситуації спілкування з такими її особливостями як неофіційність і невимушеність. З другого боку він є підпорядкованим задуму письменника, загальній меті твору, створює мовну характеристику персонажів і надає природності їх мові (згадаймо хоча б мову Альфреда Джигля із "Нотаток Піквікського клубу" Ч. Діккенса). Еліпс, у даному випадку, стає стилістично маркованим елементом.

Вживання у художньому діалозі незакінченого висловлювання має на меті не тільки імітувати спонтанність та перерваність мовлення, але і впливати на читача, тобто є спеціальним прийомом, спеціально підкресленим синтаксичним елементом.

Так, наприклад, незакінчене висловлювання у творах детективного жанру є засобом, що допомагає письменнику заінтригувати читача. Виконуючи роль хибного ключа до розгадування таємниці, служить зброєю у двобої між автором та читачем. У наступному прикладі експліцитна частина висловлювання (антецедент) припускає вербально не виражену частину (консеквент).

The inspector nodded "What with the money angle — and if they'd been on bad terms lately... (A.Christie).

Смисл, що мається на увазі, може підштовхувати читача до вирішення таємниці, якими є реальні мотиви злочину і хто його скоїв, і може вводити читача в оману і тримати його у невідомості щодо мотивів та виконавця злочину до останньої сторінки.

Незакінчені висловлювання з емоційними мотивами перерваності окрім емоційного забарвлення, що притаманне мовленню, у художньому діалозі також набувають експресивного значення. Вони є не тільки емоційною реакцією на певну ситуацію, але і вжиті навмисно, як засіб впливу на емоційну сферу читача.

He holds her a little tighter 'You are one of the very few fragments that makes sense'. — 'If only I...'— 'We've settled all that!' (J.Fowles)

У газетно-публіцистичному стилі мови критерієм, який визначає характер відбору формальних мовних засобів, точку зору та підхід до них є принцип публічності. Головне тут це не вживати мовні засоби, які знаходяться на периферії мови і не мають властивостей комунікативної загально значимості. Лексиці газетно-публіцистичного стилю не характерні хоча і можливі спеціальні слова та вирази вузького вжитку: діалектизми, арготизми, поетизми та індивідуальні неологізми. Це ж саме відноситься до морфології, фонетики, словотворення та синтаксису. Не вживається все те, що може спричинити непорозуміння при сприйнятті повідомлення.

Синтаксичну основу газетного тексту складають повні двоскладові речення, з них, приблизно дві третини від загальної кількості речень складають прості речення, і тільки одну третину — складні речення. Частотність вживання еліпса та

незакінченого висловлювання є не великою (приблизно 9% від загальної кількості речень у нашому корпусі прикладів).

У газетно-публіцистичному жанрі нами зафіксовані тільки випадки вживання еліпса модальної частини речення наступних структурних типів:

1. Найбільш поширений — еліпс допоміжного дієслова і дієслова зв'язки. *Seamen urged by union to reject 10.5% offer.* (Morning Star)

2. Еліпс підмета, підмета і частини присудка. *Demystifying science and technology for the people.* (Morning Star)

У першому випадку (еліпс допоміжного дієслова або дієслова зв'язки) зміни на формально-структурному рівні не ведуть до змін на рівні організації висловлювання (обидва члени актуального членування речення є представлені експліцитно). У другому випадку (еліпс підмета, підмета і допоміжного дієслова) зміни на формально-структурному рівні призводять до виділення реми висловлювання.

Незакінчені висловлювання у газетно-публіцистичному жанрі представлені переважно кліше, які сприймаються однаково усіма носіями мови, *"In for a penny..."* (The Observer), *"All that glitters..."*, *"The Proof of the pudding..."* (The Sunday Times), або структурами типу, *"Good bye to all that..."*, *"If lost for words..."*, *"And here is the news on..."*, *"Dear Mr. Shackleton, we're sorry but..."* (The Sunday Times). У даному випадку, усічена частина висловлювання є ремою повідомлення і розкривається далі в тексті статті.

Вживання еліпсу та незакінчених висловлювань у газетно - публіцистичному стилі має на меті не імітувати мовлення, а впливати на читача, привертати його увагу. Саме тому ці "висловлювання-пастки" вживаються переважно у заголовках або підзаголовках.

Отже, на другому ступені входження даних розмовних конструкцій у письмову літературну мову вони стають спеціальним стилістичним прийомом, засобом створення експресії, що базується на контрасті стилістичних потенціалів нормативних та усічених структур.

Логічність та чіткість викладу, як основна мета функціонального стилю наукової літератури, також знаходить своє відображення у відборі формальних мовних засобів. Як відмічає дослідник англійської наукової мови Н.М. Разінкіна,⁶ чіткість і багаточисельність логічних зв'язків потребує розвернутих складних речень з цілим рядом підрядних речень та однорідних членів. Наявність розвинутих періодів і логічне членування складного синтаксичного цілого створюють той тип прози, який називають ієрархічним.

Можливість вживання конструкцій розмовного синтаксису, а саме, еліптичних речень не викликає сумнівів. Так, наприклад, Т.М.Мальчевська,⁶ виділяючи синтаксичну компресію, як одну із прикмет скорочено-описового різновиду письмової наукової мови приводить у своєму дослідженні наступні структурні типи еліпсу: безсполучниково-предикативні речення, речення без підмета та речення без підмета та присудка.

Незакінчених висловлювань у функціональному стилі наукової мови у нашому корпусі прикладів не зафіксовано, так як особливості їх сприйняття (варіативність інтерпретації усіченої частини) суперечить головній меті логічності та чіткості викладу, що і накладає на вживання цих конструкцій певні функціональні обмеження.

Вживання еліптичних речень у функціональному стилі наукової мови відображає третій ступінь входження розмовних синтаксичних конструкцій у письмову літературну мову. Відбувається повна нейтралізація експресивного забарвлення конструкцій. Усічення повного двоскладового речення спрямовано на максимально економне вживання мовних засобів для передачі найбільш повної наукової інформації.

Таким чином, усе викладене вище підводить нас до наступних **висновків**: така конструкція розмовного синтаксису як еліпс при вживанні у письмовій літературній мові походить три етапи входження, від стилістично забарвленого (у художніх та публіцистичних текстах) до нейтрального у наукових текстах. Вживання незакінчених висловлювань у письмовій літературній мові має певні функціональні обмеження. Дана конструкція не вживається у наукових текстах і має завжди експресивне забарвлення.

Література

1. Див. аналогічну думку: Щерба Л.В. Очередные проблемы языкознания / Л.В. Щерба // Избранные работы по языкознанию и фонетике. — Л.: Изд-во ЛГУ, 1958. — С. 15.
2. Трофимова Э.А. Синтаксические конструкции английской разговорной речи / Э.А. Трофимова. — Ростов на Дону: Изд-во Ростовского ун-та, 1981. — С.13.
3. Шведова Н.Ю. Активные процессы в современном русском синтаксисе / Н.Ю. Шведова. — М.: Просвещение 1966. — С.151.
4. Акимова Г.Н. Новые явления в синтаксическом строе современного русского языка. — Л.: ЛГУ, 1982. — С. 81-91.
5. Разинкина Н.М. Развитие языка английской научной литературы / Н.М. Разинкина. — М.: Наука, 1978. — С.20.
6. Мальчевская Т.Н. Синтаксическая компрессия как ведущий признак сокращенно-описательной разновидности письменной научной речи / Т.Н. Мальчевская // Стиль научной речи. — М.: Наука, 1978, — С.58-75.

Summary

The article deals with the problems of transformation of typically colloquial syntactic structures (elliptical and stop-short utterances) in the language of fiction, newspapers and scientific works. Their stylistic adaptation and functional loading in these styles are investigated as well.